

Fra sprog til læsning

0–18 år

Middelfart
KOMMUNE

Indholdsfortegnelse

Forord	2
Indledning	3
Formål med strategien	4
De 0 til 6-årige børn	5
Delmål for de 0 til 3-årige	6
Sundhedsplejen	7
Dagpleje	8
Vuggestuen	10
Delmål for de 3 til 6-årige	12
Sprogvejleder	14
Skolen	15
Evaluering	17
Læsevejlederne	18
Læsning i alle fag	19
Børn i læse/stavevanskeligheder	20
Tidlig SFO, SFO og klubber	21
Litteraturliste	23
Bilag - Evalueringer	24

Forord

Fra sprog til læsning er udarbejdet af medarbejdere på tværs af Børn-, Unge- og Fritidsforvaltningen i Middelfart Kommune og sikrer, at fra sundhedsplejen, dagpleje, vuggestue, daginstitution, skole til ungdomsuddannelse er der fokus på læsefremmende tiltag i Middelfart Kommune.

Nogle børn lærer bare at læse og andre skal bruge mange ressourcer på at tilegne sig læsefærdigheder. Denne strategi er med til at sikre, at dagpleje, daginstitution og skole fastholder fokus på vigtigheden af læsefremmende aktiviteter, der hjælper og støtter, så det enkelte barn får de bedste betingelser for en langsigtet tilrettelæggelse af læseindlæringen. Gode læsefærdigheder ved overgangen til ungdomsuddannelse kræver fokus på talesproglig udvikling fra barnets tidligste år.

Det er vigtigt, at udgangspunktet er det enkelte barn, så muligheder og udfordringer håndteres ud fra det enkelte barns forudsætninger og med pædagogiske indsatser, der giver faglig udvikling for alle. Vi ønsker forebyggende indsatser, der mindsker antallet af børn i læsevanskeligheder, foregribende indsatser, hvor der i samarbejde med forældrene udarbejdes handleplaner og indgribende indsatser for børn, der kræver særlig opmærksomhed og støtte.

Kontinuitet og sammenhæng for det enkelte barn er vigtigt – og barnets muligheder skal udvikles og støttes i en faglig sammenhæng, der giver læring, trivsel og vækst for alle børn.

Indledning

Der er gennem de sidste 15 - 20 år lavet en del både nationale og internationale undersøgelser af børns læsefærdigheder. Her placerede de danske børn sig under niveau i forhold til børn i de andre nordiske lande. Der kom i den forbindelse stor opmærksomhed omkring læsning og kommunernes læseindsats.

Danmarks Evalueringsråd (EVA) udgav i 2005 en evaluering om "læsning i folkeskolen – indsatsen for at fremme elevernes læsefærdigheder". En af de væsentligste anbefalinger er, at kommunerne bør lave strategier for, hvordan forskningsbaseret viden bedre formidles og anvendes som udgangspunkt for tilrettelæggelsen af læseundervisningen.

Den store opmærksomhed har båret frugt, og PIRLS undersøgelse fra 2011 viser, at danske 4. klasses elever er blevet bedre til at læse, og der er færre svage læsere. Dog er der - trods fremgang stor spredning i læsekompetence på mellemtrinnet:

- to år i læseniveau på samme klassetrin
- svage læsere finder man især blandt elever, der har svag socioøkonomisk baggrund og taler et andet sprog end dansk derhjemme
- drenge læser dårligere end piger

Forskere har i de seneste årtier bekræftet den nære relation mellem talesproglig udvikling og læseudvikling. Middelfart Kommunes indsats "Fra sprog til læsning" skal tydeliggøre den vigtige opgave med at skabe kontinuitet i sprog/læseudviklingen fra fødsel til skoleafslutning og beskrive, hvordan forældre kan bidrage i processen. Alle børn tilbydes en sprogvurdering som 3-årige med efterfølgende handleplan for børn i fokuseret indsats, hvor forældrene inddrages.

Den følges op af en obligatorisk sprogvurdering af alle børn i 0. klasse, så den sproglige udvikling kan følges.

De pædagogiske indsatser fra 0 – 18 år vil være på tre niveauer.

Den tidlige indsats omkring den sproglige udvikling og de indsatser, der bliver gjort i førskolen og 0. klasse, er **forebyggende** indsatser for at mindske antallet af børn i læsevanskeligheder.

Den **foregribende** indsats vil i førskolen være de handleplaner, der laves i samarbejde med forældrene, for de børn der placerer sig i fokuseret indsats i sprogvurderingen og for skoleområdet de intensive forløb der iværksættes for udvalgte børn der ikke er kommet i gang med læsningen.

For de elever, der har brug for særlig støtte, iværksættes en **indgribende** indsats evt. med indstilling til psykolog eller tale/hørelærer.

I Middelfart Kommune skal der være en kontinuitet i barnets forskellige læringsarenaer. I den forbindelse henvises der til den røde tråd.¹

Formål med strategien

- At alle børn og unge udvikler sprog og funktionelle læse-/skrivefærdigheder, der gør dem i stand til aktivt at anvende disse til personlig udvikling, uddannelse og deltagelse i et demokratisk samfund.

"At være i besiddelse af funktionelle læsefærdigheder vil sige, at man forstår, kan anvende og reflektere over skrevne tekster, så man kan nå sine mål, udvikle sin viden og sit potentiale og kan deltage aktivt i samfundslivet" (OECD/PISA, 1998)

"Fra sprog til læsning" tager for førskolebørns vedkommende udgangspunkt i de pædagogiske læreplaner og delmål omkring sprog:

- at udvikle sprog gennem dagligdags aktiviteter
- at styrke deres fantasi og kreativitet
- at fremme deres kommunikative færdigheder
- at vise interesse for og eksperimentere med skriftsprog

For skoleområdet tages der udgangspunkt i trin- og slutmål fra ministeriets Fælles Mål.

Delmål er:

- at give eleverne læsefærdigheder, der gør dem i stand til at anvende disse i deres videntilegnelse i alle skolens fag.

¹ Middelfart Kommune: Den røde tråd

De 0 – 6-årige børn

Læringsmål

Børnene skal udvikle et alsidigt ordforråd samt have mulighed for at udvikle deres begrebsverden. De skal lære at udtrykke tanker og følelser og blive i stand til at forstå andre. Børnene skal ligeledes, gennem sproget, lære at indgå i relationer med andre. Vi støtter og udfordrer børnenes naturlige nysgerrighed for skriftsproget.

Læringsmiljøet:

Børnene skal opleve en anerkendende dialog, hvor der bliver lyttet og talt ligeværdigt med børnene. Sproget stimuleres i hverdagen og i planlagte aktiviteter.

Den gode relation mellem det lille barn og den voksne er basis for, at barnet skaber positive erfaringer og kompetencer som grundlag for den sproglige udvikling. Den sproglige udvikling er en værdi i sig selv, da det kan være en forudsætning for barnets sociale, følelsesmæssige og kommunikative udvikling. I arbejdet med sprog- og begrebstilegnelsen hos børn er det vigtigt, at det kropslige, det rumlige og det musiske inddrages. Ord og begreber skal opleves, sanses, røres ved, smages på, så barnet husker betydningen og oplevelserne.

Sprogtiltagene skal foregå i situationer, hvor sprog og handling knyttes sammen. Der skal arbejdes med sprogetematisk forløb, som er meningsfulde for barnet. Sproget skal være en integreret del i alle hverdagsituationer og læreplanstemaer.

Sprogudvikling

I Middelfart Kommune er der udvalgt følgende indsatser i sprogarbejde i forbindelse med børns sproglige udvikling:

- Samtaler i hverdagen
- Dialogisk oplæsning
- Tidligt skriftsprog
- Tematisk sprogarbejde
- Forældreinvolvering

Sprogindsatserne er udvalgt med baggrund i den nyeste forskningsbaserede viden om børns sprog og sproglige udvikling i dagtilbudsalderen. Forskningen peger på en sammenhæng mellem den tidlige indsats i barnets sprogudvikling og den efterfølgende læseudvikling. Barnets sprog og evne til at beherske sproget er af afgørende betydning, når barnet skal interagere og lære.

Delmål for de 0 – 3-årige

- At barnet bruger og udvikler sproget i kommunikation og i samvær med andre
- At give barnet mulighed for at få erfaringer med ord i forskellige situationer

Handleplan

Børn - Unge og Fritidsforvaltningen har det overordnede ansvar for, at rammerne for opfyldelse af det overordnede formål og for delmålene er til stede.

Derudover er det kommunens opgave at:

- Det faglige niveau fastholdes og udvikles via fortløbende evaluering
- Børn med behov for særlig indsats indstilles til tale/høre-lærer

Sundhedsplejen

Sundhedsplejersken er den første fagperson, der møder det lille barn og forældrene. Ved hjemmebesøg observerer sundhedsplejersken barnets sproglige udvikling og på baggrund af disse observationer vurderes i samarbejde med forældrene, hvordan de bedst understøtter og stimulerer den fortsatte udvikling hos barnet.

Sundhedsplejersken vil i de første besøg hos familien informere om vigtigheden af:

- barnets sproglige udvikling fra pludren til flerstavellespludren og enkelte ord
- tydelig ansigtsmimik med øjenkontakt - spædbørn holder af lyse stemmer
- etablering af samtale med spædbarnet – fælles opmærksomhed - give barnet mulighed og tid til at svare, samt respektere når barnet bliver træt
- sætte ord på handlinger
- barnets bevidsthedsniveau og reaktion på sproglige stimuli
- at barnet kan beroliges af de sange eller musik, det har hørt i fostertilstand

- og muligheden for at deltage i mødregruppe, legestue, babysalmesang og rytmik

Desuden informerer sundhedsplejersken om de forskellige dagtilbud.

Herudover kan sundhedsplejersken

- i behøvs graviditetsbesøg orientere forældrene om, at barnet kan høre de sidste 3 måneder inden fødslen. Efter fødselen vil barnet kunne beroliges af de sange eller musik, det har hørt i fostertilstand
- ved særlige behøvs besøg efter 8 måneder følge den sproglige udvikling
- ved hjælp af Marte Meo metoden tydeliggøre over for forældrene de gode ting, de kan gøre mere af.

Dagpleje

Dagplejepædagog

- Sikre at der opstilles mål og indikatorer i den pædagogiske læreplan for barnets sproglige læring
- Involvere forældrene i vigtigheden af sprogets betydning for barnets videre udvikling ved indskrivning
- Opfølgingsmøde efter 3 måneder
- Skabe rammerne for gode og meningsfulde sproglige læringsmiljøer

Dagplejere

- Stimulere børnene til at bruge sproget og fortælle gennem dagligdagsaktiviteter
- sætte ord på handlinger
- tale med ord og ikke babysprog
- bruge dialogisk oplæsning

Forældre

Forældrene til de 0 - 3-årige børn inddrages og vejledes om sprogets betydning for barnets udvikling, da den sproglige udvikling er en værdi i sig selv. Det er en forudsætning for barnets sociale, følelsesmæssige og kommunikative udvikling.

Forældrene anbefales at:

- synge, rim og remser
- kigge og læse bøger
- lege forskellige lege med barnet (fx klappe kage, vinke)
- sætte ord på ting
- tale om hverdagsting

Inspiration til sprogudvikling i dagplejen

- Vær opmærksom på det helt lille barns lyde – give svar – og udvide barnets lydlige udtryk gennem leg
- Sæt ord på det I ser og gør i fællesskab
- Symboler og skrifttegn gøres synlige for barnet (fx navn i garderobe, legoklodser med tal, symboler og bogstaver, små skilte barnets familiefoto med navne osv.)
- Dialogisk læsning
- Lege med sprogets lyde (fx rim, remser, fagter og sange)
- Introducere barnet til nye begreber og temaer, gerne med udgangspunkt i fælles oplevelser
- Benytte billeder og bøger dialogisk og som udgangspunkt for samtale

Opfølgning og evaluering af sprogudviklingen.

- En gang årligt indkalder lederen af dagplejen – dagplejepædagogerne, tosprogsvejlederen samt repræsentanter fra tale/høre lærerne til møde, hvor der laves en opfølgning samt evaluering af arbejdet med den sproglige indsats. Det er dagplejepædagogerne, der er ansvarlig for implementering af sprogindsatsen i dagplejen.
- Som deltager i sprogetværket er man forpligtiget til at videreformidle viden til egen faggruppe
- Dagplejepædagogen henvender sig til tale-/hørelærerne, hvis der er bekymring om barnets sproglige udvikling. De enkelte perioder i sprogudviklingsprocessen er individuelle. Har barnet lange perioder, hvor der ikke er rigtig gang sprogudviklingen, hvor sproget står stille, venter vi ikke, men går i gang.
- Dagplejepædagogen henvender sig til tosprogsvejlederen, hvis der er tvivlsspørgsmål i arbejdet med tosprogsfamilier.
- Det er dagplejeren og dagplejepædagogens opgave at sikre en særlig indsats i forhold til børn med tale/sprogvanskeligheder.

Vuggestuen

Dagtilbudsleder

- Sikre at der opstilles mål og indikatorer i den pædagogiske læreplan for barnets sproglige læring
- Involvere forældrene i vigtigheden af sprogets betydning for barnets videre udvikling ved indskrivning
- Opfølgingsmøde efter 3 - 4 måneder ved behov
- Skabe rammerne for gode og meningsfulde sproglige læringsmiljøer

Pædagog

- Stimulere børnene til at bruge sproget og fortælle gennem dagligdagsaktiviteter
- sætte ord på handlinger
- tale med ord og ikke babysprog
- bruge dialogisk oplæsning

Forældre

Forældrene til de 0 - 3-årige børn inddrages og vejledes om sprogets betydning for barnets udvikling.

Forældrene anbefales at:

- synge, rim og remser
- kigge og læse bøger
- lege forskellige lege med barnet (fx klappe kage, vinke)
- sætte ord på ting
- tale om hverdagsting

Inspiration til sprogudvikling i institutionen

- Vær opmærksom på det helt lille barns lyde – give svar – og udvide barnets lydlige udtryk gennem leg
- Sæt ord på det I ser og gør i fællesskab
- Symboler og skrifttegn gøres synlige for barnet (fx navn i garderobe, legoklodser med tal, symboler og bogstaver, små skilte barnets familiefoto med navne osv.)
- Dialogisk læsning
- Lege med sprogets lyde (fx rim, remser, fagter og sange)
- Introducere barnet til nye begreber og temaer, gerne med udgangspunkt i fælles oplevelser
- Benytte billeder og bøger dialogisk og som udgangspunkt for samtale

Opfølgning og evaluering af sprogudviklingen.

- Som deltager i sprogetværket er man forpligtiget til at videreformidle viden til egen faggruppe
- Pædagogen henvender sig til tale-/hørelærerne, hvis der er bekymring om barnets sproglige udvikling. De enkelte perioder i sprogudviklingsprocessen er individuelle. Har barnet lange perioder, hvor der ikke er rigtig gang sprogudviklingen, hvor sproget står stille, venter vi ikke, men går i gang.
- Pædagogen henvender sig til tosprogsvejlederen, hvis der er tvivlsspørgsmål i arbejdet med tosprogsfamilier.
- Det er vuggestuens og pædagogens opgave at sikre en særlig indsats i forhold til børn med tale/sprogvanskeligheder.

Delmål for de 3 – 6-årige

- At fremme børns social og kommunikative færdigheder
- At barnet bliver nysgerrigt i forhold til bøger og skriftsprog
- At barnet bruger og udvikler sproget i kommunikation og i samvær med andre
- At give barnet mulighed for at få erfaringer med ord i forskellige situationer

Handleplan

Børn - unge og fritidsforvaltningen har det overordnede ansvar for, at rammerne for opfyldelse af det overordnede formål er til stede:

- Det faglige niveau fastholdes og udvikles via fortløbende evaluering
- Alle børn skal tilbydes sprogvurdering som 3-årige
- Børn med behov for særlig indsats indstilles til tale/høre-lærer

Dagtilbudsleder

- Sikre at der opstilles mål og indikatorer i den pædagogiske læreplan for barnets sproglige læring

- Sikre personalet kompetenceudvikling indenfor sprogudvikling, skriftsprogets betydning for læse- og skriveudvikling og tosprogethed
- Sikre et sprogstimulerende miljø i institutionen
- Sikre videndeling med forældrene om barnets sproglige udvikling
- Sikre at alle institutioner har en sprogvejleder

Pædagoger

Den pædagogiske praksis afspejler

- at der er fokus på barnets tidlige læse- og skriveerfaring, dvs. sikre
- at barnet får et nuanceret og begrebsmæssigt forankret ordforråd
- at barnet forstår og bruger sproget situationsafhængigt
- at barnet er sprogligt opmærksomt
- at barnet viser interesse for og eksperimenterer med skriftsproget
- at personalet er gode rollemodeller ved at udvise engagement og interesse for sprogudvikling

Forældrene

Det er vigtigt, at forældrene er aktive omkring deres barns sproglige udvikling. De skal i forbindelse med sprogvurderingerne medinddrages i udarbejdelse af en handleplan ved fokuseret indsats og støtte op om barnets fortsatte sprogtilegnelse gennem det daglige samvær, samtaler og højtlesning.

Inspiration til sprogudvikling i institutionen

- Opleve og erfare sprog gennem dagligdagens samspil
- Støtte barnet i at skabe egne fortællinger (fx ved hånddukker)
- Barnet skal opfordres til at lave egne skriblerier (fx indkøbssedler, breve i lege)
- Symboler og skrifttegn gøres synlige for barnet (fx navn i garderobe, legoklodser med tal, symboler og bogstaver, små skilte barnets familiefoto med navne osv.)
- Pege på skriften i bogen og vise læseretningen
- Legelæsning (fx barnet læser en bog op for sin bamse)
- Lyttelege, rim og remser
- Opfordre barnet til at tale om det, der er sket, der skal ske og om noget, der ligger uden for den konkrete, aktuelle virkelighed
- Læsekrog
- Samarbejde med bibliotekerne
- Dialogisk oplæsning

Opfølgning og evaluering af sprogudviklingen for børn i alderen 3-6 år

- Opgaven med at fastholde fokus på den sproglige indsats i daginstitutionerne er sprogvejlederens og dagtilbudslederens ansvar
- Sprogvejlederen har til opgave at inspirere og vejlede pædagogerne med hensyn til materialer og indretning af sprogstimulerende miljø for både det talte og skrevne sprog.
- Daginstitutionen kan få råd, vejledning, supervision og udvikle praksis i praksis m.v. om sprog- og læsefærdigheder fra relevante faggrupper, tale/hørelærer, sprogvejleder og læsekonsulent (Videncenteret)

Sprogvejleder

- Deltage i sprognetværk med repræsentanter fra alle dagtilbud
- Vidende og erfaringsudveksle på tværs af institutionerne
- Have fokus på det sprogpædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet
- Være opdateret på ny viden om børns sprog

Skolen

Skolens samlede indsats skal sikre kontinuitet og sammenhæng i børnenes skriftsproglige udvikling i hele skoleforløbet. Det er ligeledes vigtigt, at der skabes den røde tråd mellem barnets forskellige læringsarenaer (hjem-skole-fritid)².

Delmål

- Trinmål og slutmål for Ministeriets Fælles Mål følges
- Give eleverne læsefærdigheder, der gør dem i stand til at anvende disse i deres videntilegnelse i alle skolens fag
- At alle eleverne er godt i gang med læsning efter 2. klasse

Handleplan

Børn- unge og fritidsforvaltningen har ansvar for:

- Målsætninger for alle kommunens skoler
- Helhedsplan om læsning i kommunen
- Læsning prioriteres højt
- Evaluerer læseprøver i forbindelse med det videre arbejde.
- Dialog med skolerne om læseindsatsen
- Opsamle og videregive viden i netværksgruppe.

² Middelfart Kommune: Den røde tråd

Skoleleder

- Har ansvar for, at der foretages evaluering herunder test af læseudvikling samt registrering og afrapportering
- Sikrer at der uddannes læsevejledere på skolerne og at læsevejlederens rolle og funktion er tydelig beskrevet
- Sætter rammen for samarbejdet mellem dansklærere, faglærere og øvrige ressourcepersoner
- Lægger strategi for lærernes efteruddannelse og kompetenceudvikling på læseområdet
- Sikrer at læringsmiljøet er understøttende og inspirerende for arbejdet med læsning på alle niveauer

Lærer

- Alle lærere er ansvarlige for elevernes læsning.
- Tilrettelægger undervisningen ud fra de fælles mål
- Evaluerer læseforløbene med den enkelte elev
- Samarbejder med klassens lærere om læseundervisning i alle fag
- Samarbejder og videndeler med forældrene

Forældrene

Forældrene er rollemodeller for deres barn, både når de taler, læser og skriver. En god sprogudvikling og forudsætninger for barnets læseudvikling etableres primært i hjemmet. Skolen må understrege og underbygge den afgørende betydning, som forældrene har for barnets sprog og læseudvikling. At blive en god læser kræver opbakning og interesse.

- Forældrene har ansvaret for at støtte deres barn i læseudviklingen

Inspiration til sprog og læseudvikling i skolen

Indskoling:

- Afkodning og forståelse (strategier)
- Børnestavning
- Automatisering/"Knæk koden"
- Ord & begreber
- Sproglig opmærksomhed
- Dialogisk oplæsning
- Arbejde med bogstav /lyd
- Daglig læsetræning
- Faglig læsning
- At skrive sig til læsning

Mellemtrin:

- Læsekurser
- Faglig læsning
- Genreforståelse
- Fokus på at øge læsehastighed
- I den daglige undervisning skal eleverne opnå metabevisthed om egen læsning og læseudvikling
- Faglig læsning

Udskoling:

- Litteraturanalyse og forståelse
- Faglig læsning

Evaluering

Det kan være vanskeligt at overskue læseudvikling hos samtlige elever i en klasse. Derfor er der brug for redskaber, der gør det muligt at følge den enkelte elevs udvikling.

Vi har i den forbindelse vedtaget forskellige evalueringer, der gør det muligt at kortlægge den enkelte elevs læseudvikling og derudfra lave en individuel handleplan.

I 2009 blev det vedtaget, at alle børn skulle sprogvurderes i starten af 0. Klasse. I den forbindelse vil vi i Middelfart Kommune bruge Ministeriets sprogvurdering.

- September 0. klasse - Ministeriets sprogvurdering
- Maj 0. klasse – Bogstavprøve 1 (Holger Juul og Lene Møller)
- September 1. klasse – Ordlæseprøve 1
- Maj 1. klasse – Sætningslæseprøve 1
- September 2. klasse – Ordlæseprøve 2
- Maj 2. klasse – Staveprøve 1
- September 3. klasse – Sætningslæseprøve 2
- Maj 3. klasse – Staveprøve 2
- September 3. klasse - 25 nonsensord fra DVO (ordblindetest). Elever i risikogruppen testes i resten af DVO-testen.
- Maj 3. klasse elever, der stadig er i risikogruppen for ordblindhed – DVO-testen
- De Nationale test skal benyttes på følgende årgange 2. 4. 6. og 8. klasse.³

Sprogvurdering i 0. klasse følges op af en klassekonference, der finder sted i løbet af efteråret med deltagelse af børnehaveklasseleder, kommende klasselærer, læsevejleder, skoleleder og læsekonsulent.

Det anbefales, at skolerne afholder årlige læsekonferencer på hver årgang fra 1. til 3. som opfølgning på evalueringerne.

Læsevejlederne

Læsevejlederne skal ses som ressourcepersoner, hvis opgave er at understøtte og kvalificere elevernes læseundervisning op gennem hele skoleforløbet. Det er læsevejledernes opgave sammen med ledelsen og de øvrige lærere at skabe sammenhæng mellem kommunens læsestrategi samt skolens og klassens planlægning omkring læsning.

Læsevejlederen indgår i et kommunalt netværk for at få inspiration og ideer til at udvikle arbejdet. Læsekonsulenten er koordinator for netværket.

Læsevejlederen har ansvaret for bl.a. at

- Yde sparring og give inspiration til læsning
- Deltagelse i forældremøde vedr. læsning
- Testvejleder og i visse tilfælde testtager
- Faglig sparring til kollegaer
- Faglig sparring til pædagogisk servicecenter (materialer og indkøb)
- Klasselæsekonferencer
- Opsøge ny viden og videndele
- Læsebånd
- "Den røde tråd" mellem overgange
- Tovholder for læseområdet

³ Se bilag 1

- Tværfaglige møder
- Kompenserende IT til dyslektikere og læsesvage
- Testning af elever i læsevanskeligheder
- Inspirere og tilrettelægge evaluering
- Skolebiblioteket og læsevejlederen samarbejder om at fastholde og udvikle elevernes læselyst

Læsning i alle fag

Lærerne skal sikre, at eleverne lærer at læse ved at anvende differentierede metoder og materialer i undervisningen. De har dermed også ansvar for, at der i de enkelte fag undervises i læseforståelsesstrategier i relation til fagtekster, der med hver deres særlige kendetegn og fagsprog, knytter sig til det enkelte fag.

I den forbindelse er det faglærernes ansvar at:

- eleverne bliver vejledt i, hvordan de kan læse fagtekster så effektivt som muligt
- eleverne får hjælp til at blive bevidste om fagteksters disponering, emnernes sammenhæng og tekstens indhold
- eleverne får kendskab til og forstår de forskellige fagtermer
- eleverne får en tværfaglig indsigt

Børn i læse/stavevanskeligheder

Trods en tidlig indsats vil der altid være elever, der vedvarende er i vanskeligheder med skriftsproget. Årsagen til dette kan være ordblindhed. Ordblindhed er i store træk vanskeligheder med at omsætte bogstaver til lyd. Undersøgelser viser, at man tidligt kan forudse læse/stavevanskeligheder og ved hjælp af tidlig indsats nedsætte risikoen væsentligt.

Derfor er det vigtigt, at der efter sprogvurderingen i 0. klasse er fokus på de sproglige vanskeligheder, nogle elever har, og at der iværksættes en intensiv indsats.

Tidlige kendetegn kan være:

- Vanskeligheder med at rime
- Vanskeligheder med at huske bogstaver og tal
- Vanskeligheder med at opdele ord i mindre dele og arbejde med lydene i et ord
- Vanskeligheder med at huske ord⁴

⁴ Fra Socialstyrelsen hjemmeside om ordblindhed

Elever i de mindre klasser er i nogen grad i stand til at kompensere for vanskeligheder, men fanges dog på et senere tidspunkt, når læsekravene bliver store. Har eleven vedvarende læse-/stavevanskeligheder skal elevens kompetencer og potentialer afdækkes. Der skal løbende følges op på de vurderinger, der laves og derudfra tilrettelægges en undervisning, der kan afhjælpe og kompensere for de skriftsproglige vanskeligheder.

For elever i læse-/stavevanskeligheder skal der være mulighed for at bruge IT som kompenserende hjælpemiddel i den daglige undervisning og i hjemmet. Alle elever har mulighed for at bruge Mikroværkstedets program "CD-ord" både i skolen og hjemme, hvor det kan downloades gratis.

Tidlig SFO, SFO og klubber

Mangel på sproglig kompetence er en ekskluderende faktor i det sociale fællesskab. Derfor har SFO og klubber også ansvar for, at sprog og læsning indgår i aktiviteter.

Delmål:

- Vi målretter den skole- og fritidspædagogiske indsats, således at der skabes en sammenhæng mellem undervisningsdel og fritidsdel. Med sammenhæng forstås, at SFO-delen er komplementær i forhold til undervisningen.

Handleplan

Børn - unge og fritidsforvaltningen har ansvar for at udbrede kendskabet til "Mål- og indholdsbeskrivelsen for SFO", der er et redskab til at synliggøre og dokumentere SFO's bidrag til barnets trivsel, læring og udvikling, og hvor indsatserne i læsestrategien for SFO'erne er med til at understøtte de overordnede mål.

Leder

- Sikre den røde tråd mellem skolen og fritidsdelen
- Sikre den røde tråd mellem dagtilbud og tidlig SFO ved at have fokus på børnenes fortsatte sprogudvikling
- Sikre at der er mulighed for at anvende forskellige medier fx bøger, film, video, it og multimedier
- Etablere meningsfulde miljøer, som giver mulighed for stimulering af børn og unges mange udtryksformer

Personalet i tidlig SFO, SFO og klubber

Personalet vil understøtte det enkelte barns udvikling af sociale kompetencer og empati gennem

- Arbejde med sproglige udtryksformer gennem forskellige genrer fx fortælling, sang, rap, digte, drama, tegneserier, multimediepræsentationer
- Arbejde med forskellige virkemidler fx layout, skrift, illustrering
- Et åbent og tillidsfuldt miljø, som fremmer dialog
- Gode rollemodeller ved at udvise engagement og interesse for sprogudvikling

Forældre

- SFO'ens aktiviteter skal ses som et supplement til forældrenes rolle
- Forældre og personalet skal indgå i et samarbejde/dialog for at sikre det enkelte barns behov, trivsel og udvikling

Litteraturliste

Arnbak, Elisabeth:	Faglig læsning	Gyldendal, 2008
Bråten, Ivar:	Læseforståelse	Læsevejlederen, 2008
Elbro, Carsten:	Læsevanskeligheder	Gyldendal, 2007
Elbro, Carsten:	Læsning og læseundervisning	Gyldendal, 2001
Gade, Margit:	Kompensatorisk IT	Malling Beck, 2006
Hagtvet, Bente:	Sprogstimulering	Alinea, 2004
Høien, Torleiv og Lundberg, Ingvar:	Dysleksi	Special Pædagogisk Forlag, 1996
Karmiloff-Smith, Annette:	Barnets veje til sprog	Socialpæd. Bibliotek, 2002
Maagerø, Eva:	At læse i alle fag	Læsevejlederen, 2009
Madsbjerg, Sigrid og Pøhler, Lis:	Læsevejlederen	Dafolo, 2008
Pedersen, Hanne Møller:	Læsevejledning i praksis	Dafolo, 2008
EVA- rapporter:	Specialundervisning og anden specialpædagogisk bistand, 2007 Viden der forandrer, virkningsevaluering af læsevejlederen, 2008	

www.undervisningsministeriet.dk Lov om folkeskolen, institutioner og klubber.

Bilag - Evalueringer

Klassetrin	Tidspunkt	Evaluering	Ansvarlig
0.klasse	September	Ministeriet sprogvurdering	Læsevejleder, klasselærer, Deltagere i klassekonference: Skoleleder, læsevejleder, klasselærer og læsekonsulent
0. klasse	Maj	Bogstavprøve 1	Læsevejleder og klasselærer
1.klasse	September	Ordlæseprøve 1	Læsevejleder og klasselærer
1.klasse	Maj	Sætningslæseprøve 1	Læsevejleder og klasselærer
2.klasse	September	Ordlæseprøve 2	Læsevejleder og klasselærer
2. klasse	Maj	Staveprøve 1	Læsevejleder og klasselærer
3. klasse	September	Sætningslæseprøve 2	Læsevejleder og klasselærer
3. klasse	Maj	Staveprøve 2	Læsevejleder og klasselærer
3.klasse	September	Skrivning af 25 nonsensord fra DVO` s dysleksivurdering.	Klasselærer
3.klasse	September	Børn med under 8 rigtige i nonsensord – resten af DVO- testen	Læsevejleder
3.klasse	Maj	Børn i risikogruppe for dyslektiske vanskeligheder Hele DVO vurderingen	Læsevejleder
2. - 4. -6. og 8.klasse		Nationale test	Læsevejleder og klasselærer

